

**ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОКРЕМИХ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ**

**CONCEPTS AND FEATURES OF ADMINISTRATIVE AND JURISDICTIONAL
ACTIVITIES OF INDIVIDUAL SUBJECTS OF STATE POLICY
IN THE FIELD OF PREVENTION OF DOMESTIC VIOLENCE**

Актуальність статті полягає в тому, що умови зміни ідеології функціонування державних органів сучасний розвиток соціальних процесів та запровадження концепції сервісної держави, основною метою якої є не керування суспільством, а надання йому послуг, вимагають переосмислення питання про сутнісні ознаки та оновлення змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності окремих суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Водночас перш ніж перейти до визначення поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству», необхідно коротко дослідити категоріальний апарат таких понять, як «юрисдикція», «адміністративна юрисдикція», «адміністративно-юрисдикційна діяльність». У статті досліджено категоріальний апарат основних юридичних понять у досліджуваній проблематиці, з огляду на які надано авторське поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству та визначено її основне організуюче значення. З огляду на авторське визначення адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству виділено її такі характерні ознаки: правовий (легітимний) характер; підвідомчий характер; таку діяльність здійснюють уповноважені органи державної влади, органи місцевого самоврядування, виходячи з їх компетенції та специфіки їх діяльності; вона має специфічну мету, а саме запобігання домашньому насильству; така діяльність обумовлена принципами, системою, формами реалізації, завданнями та функціями діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству; має державно-владний характер і здійснюється в офіційному порядку. Зроблено висновок, що адміністративно-юрисдикційна діяльність у сфері реалізації державної політики щодо запобігання домашньому насильству має широке коло суб'єктів, яким гарантовано відповідні права та обов'язки, на рівні законодавства визначено їх компетенцію та повноваження. З огляду на це сьогодні адміністративно-юрисдикційна діяльність розглядається не лише як діяльність каральної спрямованості, але й як діяльність, призначення якої полягає в забезпеченні охорони адміністративно-правових відносин, включаючи правовий захист прав і свобод громадян та юридичних осіб.

Ключові слова: юрисдикція, адміністративна юрисдикція, запобігання домашньому насильству, адміністративно-юрисдикційна діяльність.

The relevance of the article is that the conditions for changing the ideology of state bodies, modern development of social processes and the introduction of the concept of “service state”, the main purpose of which is not to manage society but to provide services, require rethinking the essential features and updating the content of administrative

jurisdictional activities of individual subjects of state policy in the field of prevention of domestic violence. At the same time, before proceeding to the definition of “administrative and jurisdictional activities of the subjects of state policy in the field of prevention of domestic violence”, it is necessary to briefly examine the categorical apparatus of such concepts as “jurisdiction”, “administrative jurisdiction”, “administrative-jurisdictional activities”. The article examines the categorical apparatus of the main legal concepts in the study, in view of which, the author’s concept of administrative and jurisdictional activities of the subjects of state policy in the field of prevention of domestic violence and identifies its main organizational value. Given the author’s definition of administrative and jurisdictional activities of the subjects of state policy in the field of prevention of domestic violence, its characteristic features are highlighted: 1) legal (legitimate) nature; 2) subordinate nature; 3) such activities are carried out by authorized bodies of state power and bodies of local self-government, based on their competence and the specifics of their activities; 4) has a specific purpose – to prevent domestic violence; 5) such activity is conditioned by the principles, system, forms of realization, tasks and functions of activity of subjects of realization of the state policy in the field of prevention of domestic violence; 6) has a state-authoritative character and is carried out officially. It is concluded that the administrative and jurisdictional activities in the field of implementation of state policy on the prevention of domestic violence, has a wide range of entities that are guaranteed the relevant rights and responsibilities, at the legislative level defined their competence and authority. In view of this, today administrative-jurisdictional activity is considered not only as a punitive activity, but also as an activity whose purpose is to ensure the protection of administrative-legal relations, including legal protection of the rights and freedoms of citizens and legal entities.

Key words: *jurisdiction, administrative jurisdiction, prevention of domestic violence, administrative-jurisdictional activity.*

Вступ. Умови зміни ідеології функціонування державних органів, сучасний розвиток соціальних процесів та запровадження концепції сервісної держави, основною метою якої є не керування суспільством, а надання йому послуг, вимагають переосмислення питання про сутнісні ознаки та оновлення змісту адміністративно-юрисдикційної діяльності окремих суб’єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Водночас перш ніж перейти до визначення поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність суб’єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству», необхідно коротко дослідити категоріальний апарат таких понять, як «юрисдикція», «адміністративна юрисдикція», «адміністративно-юрисдикційна діяльність».

Проблемні питання визначення поняття юрисдикції досліджувало велике коло науковців, таких як Т.В. Аверочкіна, О.В. Бачун, В.М. Бевзенко, А.К. Гасанова, А.А. Горошко, О.О. Дудоров, О.А. Жаркова, А.Р. Каюмова, Б.М. Клименко, А.Л. Колодкін, Т.О. Коломієць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, О.М. Пасенюк, Ю.С. Ромашев, О.П. Рябченко, Т.І. Співакова, Д.В. Фетішев, В.Ф. Царев, О.С. Черниченко, С.В. Черниченко. Незважаючи на вагомий науковий доробок, дослідження поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності суб’єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству проводилось фрагментарно.

Постановка завдання. Метою статті є визначення поняття та ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності суб’єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству.

Результати дослідження. Словник української мови розкриває поняття «юрисдикція» таким чином: право чинити суд, розглядати і вирішувати правові питання; сфера, на яку поширюється таке право [1, с. 615]. В юридичній науці юрисдикція – це компетенція судових органів щодо розгляду цивільних, кримінальних чи інших справ; коло питань, що належить до ведення держави або державної установи [2, с. 525]. Проаналізувавши сучасну літературу, бачимо, що більшість підходів до розуміння цього терміна юрисдикцію розглядає як підвідомчість, судочинство, підсудність; сукупність повноважень державних органів влади щодо вирішення відповідних правових питань та застосування санкцій; компетенцію судових органів щодо вирішення кримінальних, цивільних чи інших справ. Якщо звернутися до галузей права, спостерігаємо, що поняття «юрисдикція» вживається в усіх галузях права, зокрема адміністративному, кримінальному,

цивільному, міжнародному, господарському. Водночас у кожній з названих галузей права юрисдикція має власну генезу свого застосування та дослідження. З огляду на те, що поняття «юрисдикція» також активно вживається у мові основоположних міжнародних документів, таких як Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року, Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього 1948 року (підписана Україною 16 грудня 1949 року; ратифікована Україною 22 липня 1954 року; вступила в дію для України 15 лютого 1955 року), Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року (підписана Україною 9 грудня 1995 року; ратифікована Україною 17 липня 1996 року), доходимо висновку, що зазначена фундаментальна правова категорія у правознавстві вважається носієм різних дискусійних понять. Так, В.А. Глухверя визначає, що юрисдикція – це вид діяльності органів публічної влади, безпосередньо пов'язаний з охороною суспільних відносин, що полягає в розгляді суб'єктом владних повноважень (органами публічної адміністрації) юридичної справи по суті та прийнятті по ній рішення, виконання якого може забезпечуватися примусовою силою держави [3, с. 12]. Як установлену законом чи іншим нормативно-правовим актом сукупність повноважень відповідних державних органів вирішувати правові спори й розглядати справи про правопорушення, тобто давати оцінку суб'єктам права з точки зору їх правомірності чи неправомірності, розглядає юрисдикцію М.І. Смокович [4, с. 38]. В.В. Аргунов дійшов висновку, що юрисдикція – це сукупність повноважень державних органів, органів місцевого самоврядування чи окремих осіб на здійснення певного роду діяльності або сама діяльність, яку пропонує, незважаючи на тавтологію, так і називати – юрисдикційною діяльністю [5].

З аналізу наведених наукових поглядів вбачається, що юрисдикцію можна розглядати або як певну сукупність повноважень державних органів чи органів місцевого самоврядування на здійснення певної діяльності, або як саму таку діяльність. Водночас, на наш погляд, надавати прерогативу одному із зазначених підходів до визначення поняття «юрисдикція» дещо недоцільно, оскільки в кожному з них досліджуються різні сторони одного й того ж правового явища. Зазначене пояснюється тим, що група авторів, які дотримуються позиції, що юрисдикція – це певна сукупність повноважень державних органів чи органів місцевого самоврядування на здійснення певної діяльності, зосереджують свою увагу на особливостях діяльності державних органів чи органів місцевого самоврядування. Інша група науковців, які дотримуються точки зору, що юрисдикція – це певна діяльність, зосереджують увагу саме на процедурних особливостях цього правового явища. Також доходимо висновку, що не можна ототожнювати юрисдикцію з правосуддям чи діяльністю окремих судових інститутів, оскільки юрисдикційну діяльність здійснюють різні державні органи, органи місцевого самоврядування чи окремі громадські інститути, яким чинним законодавством України надано такі юрисдикційні повноваження. Як зазначає О.Р. Сірат, з думкою якої доцільно погодитися, останні реалізують процесуальні норми відповідно до конкретних фактів, їм не властиве створення в процесі своєї діяльності правових норм [6].

Щодо самого поняття «адміністративна юрисдикція», то ставлення до нього також є неоднозначним. Вперше зазначений термін розкрито Н.Г. Саліщевою, яка розглядала цей вид юрисдикції як окремий вид виконавчої та розпорядницької діяльності, що пов'язана з можливістю реалізації у примусовому порядку відповідних адміністративно-правових актів, які визначають права та обов'язки учасників адміністративних правовідносин [7]. Здійснюючи подальше дослідження зазначеного питання, бачимо, що у наукових колах надане Н.Г. Саліщевою визначення науковцями визнано досить широким поняттям такого правового явища, як адміністративна юрисдикція. Таким чином, переважна частина вчених-адміністративістів дотримується позиції трактування адміністративної юрисдикції саме у вузькому значенні. Так, здебільшого адміністративна юрисдикція ототожнюється з діяльністю щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення відповідних рішень у встановлених законом формах або як урегульована законом діяльність уповноваженого органу, посадової особи щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та вжиття заходів адміністративної відповідальності – адміністративних стягнень. Зокрема, О.І. Безпалова визначає, що адміністративна юрисдикція – це особливий вид правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації, яким на законодавчому рівні надано повноваження щодо розгляду адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі (без звернення до суду) та накладення адміністративних стягнень [8, с. 2–3]. Таке розуміння досліджуваного явища, на нашу думку, відображає дуже звужений підхід. На відміну від нього, проведений О.С. Іщуком аналіз наукового доробку щодо визначення поняття адміністративної юрисдикції вказує на більш широкий підхід до розуміння сутності адміністративної юрисдикції,

який включає вирішення питань, які виникають у специфічній сфері взаємних правовідносин між державою й громадянином, передусім у сфері здійснення державної виконавчої влади, тому, на думку автора, у широкому розумінні адміністративна юрисдикція – це врегульована законом діяльність уповноваженого органу державної влади, посадової особи щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ (спорів), пов'язаних з адміністративно-правовими відносинами громадянина або недержавної організації з державним органом (його посадовою особою) під час здійснення цим органом публічної влади, як правило, виконавчої влади [9]. У методологічній сфері великого для нашого дослідження значення набуває позиція Л.С. Анохіної, котра розглядає поняття «адміністративна юрисдикція» у двох аспектах, а саме статичному (сукупність повноважень суб'єкта адміністративної юрисдикції) та функціонально-динамічному (як особливий вид правозастосовної діяльності) [10]. Як бачимо, поняття «адміністративна юрисдикція» вченими розглядається як у вузькому, так і в широкому розуміннях, які не суперечать між собою, тому, погоджуючись із думкою Ю.С. Педька, відзначимо, що адміністративна юрисдикція є одним із видів юрисдикційної діяльності органів державної влади чи місцевого самоврядування, а також виступає складовою частиною реалізації публічної влади [11].

Якщо звернутися до законодавства України, то бачимо, що нормативно-правову основу адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству складає широке коло нормативно-правових актів національного законодавства, серед яких особливе місце посідають Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII, Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР, Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III, Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 року № 2558-III, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866-IV, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 року № 423, Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» від 21 вересня 2020 року № 398/2020, Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2018 року № 728-р. Так, Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII встановлено, що під поняттям «запобігання домашньому насильству» слід розуміти систему заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [12].

З викладеного також випливає, що основне організуюче значення адміністративно-юрисдикційної діяльності окремих суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству полягає в тому, що через вжиття заходів, визначених нормами права, держава в особі відповідних органів прагне забезпечити належну правомірну поведінку осіб та сформулювати в них уявлення про таке негативне явище, як домашнє насильство.

Узагальнення різних варіантів і підходів до визначення поняття юрисдикції та адміністративної юрисдикції визначає, що у процесі здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності відповідні органи державної виконавчої влади, їх посадові й службові особи забезпечують захист суспільних відносин, що складаються у сфері державного управління, ведуть боротьбу з найбільш численним різновидом правопорушень, якими є адміністративні. Таким чином, предметом і змістом адміністративно-юрисдикційної діяльності переважно є розгляд справ про адміністративні правопорушення та прийняття щодо них відповідних рішень. Водночас зауважимо, що викладене притаманне загальній діяльності органів публічного адміністрування. Той факт, що запобігання домашньому насильству наявне, коли домашнє насильство фактично не розпочалося, а органи державної влади в межах наданої їм компетенції здійснюють дії, спрямовані на

профілактику виникнення цього явища, дає нам можливість визначити власне поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності окремих суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Таким чином, під цим поняттям пропонуємо розуміти визначене адміністративно-правовими нормами коло повноважень суб'єктів, що вживають заходів у сфері запобігання домашньому насильству, для належного впровадження в практичну діяльність заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності суспільства про форми, причини й наслідки домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

Наявність власних ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності окремих суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству не дає змогу ототожнити її з іншими видами діяльності органів публічної адміністрації. Зазначене пояснюється тим, що особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству розкриваються через зв'язок цієї діяльності з метою та завданнями публічної адміністрації у цій сфері. До цих ознак адміністративно-юрисдикційної діяльності у досліджуваній сфері належать такі:

1) правовий (легітимний) характер, тобто адміністративно-юрисдикційна діяльність окремих суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству визначається її безумовним закріпленням у нормативно-правових актах; цим правовим закріпленням зумовлюється правовий статус юрисдикційної охорони права в системі публічного регулювання праввідносин і в більш глобальній системі публічного управління, а також статус уповноважених органів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству в системі інших державних органів та інститутів і загалом у системі публічного управління;

2) підвідомчий характер; для визначення юрисдикції того чи іншого суб'єкта під час реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству великого значення набуває розмежування компетенції між ними, що дає змогу визначити конкретний предмет діяльності кожного із суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству;

3) таку діяльність здійснюють уповноважені органи державної влади, органи місцевого самоврядування, виходячи з їх компетенції та специфіки їх діяльності;

4) має специфічну мету, а саме запобігання домашньому насильству;

5) така діяльність обумовлена принципами, системою, формами реалізації, завданнями та функціями діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству;

6) має державно-владний характер і здійснюється в офіційному порядку, що пояснюється тим, що суб'єкти реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству наділяються широким колом повноважень у досліджуваній сфері.

Висновки. Резюмуючи викладене, зазначаємо, що адміністративно-юрисдикційна діяльність у сфері реалізації державної політики щодо запобігання домашньому насильству має широке коло суб'єктів, яким гарантовано відповідні права та обов'язки, на рівні законодавства визначено їх компетенції та повноваження. З огляду на це сьогодні адміністративно-юрисдикційна діяльність розглядається не лише як діяльність каральної спрямованості, але й як діяльність, призначення якої полягає в забезпеченні охорони адміністративно-правових відносин, включаючи правовий захист прав і свобод громадян та юридичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови : в 11 т. Т. 11. 1980. URL: <http://sum.in.ua/s/jurysdykcija>.
2. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 528 с.
3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навчальний посібник / за заг. ред. В.А. Глухвері. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. 264 с.
4. Смокович М.І. Визначення юрисдикції адміністративних судів та розмежування судових юрисдикцій : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 304 с.
5. Аргунов В.В. О поняті и юрисдикции. *Законодательство*. 2008. № 11. С. 56–65.
6. Сірат О.Р. Адміністративна юрисдикція – сучасні підходи до проблеми визначення. *Наше право*. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nashp_2017_2_25.pdf.

7. Салищева Н.Г. Административный процесс в СССР. Москва : Юридическая литература, 1964. 158 с.
8. Безпалова О.І. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Харків, 2019. URL: <https://pp-ss.pro/wp-content/uploads/2020/06/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>.
9. Ішук О.С. Поняття адміністративної юрисдикції: проблеми дефініції. *Форум права*. 2011. № 1. С. 419–424.
10. Анохіна Л.С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 ; Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2001. 15 с.
11. Педько Ю.С. Адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція: деякі теоретичні та практичні питання співвідношення. *Право України*. 2001. № 10. С. 72–75.
12. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.1.11>

ГРЕБЕНЮК А.О.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРЕДМЕТ ПОСЯГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 482 МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

TO THE QUESTION OF THE SUBJECT OF ENCROACHMENT ON AN ADMINISTRATIVE OFFENSE UNDER ARTICLE 482 OF THE CUSTOMS CODE OF UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що в умовах необхідності забезпечення економічної безпеки України та контролю за недоторканістю державних кордонів особливого значення набуває перевірка за дотриманням митного законодавства, у тому числі через притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення митних правил. Встановлення предмета адміністративного правопорушення в кожному конкретному випадку сприяє визначенню масштабів заподіяння шкоди безпосередньому об'єкту, а також установленню розмірів та характеру наслідків діяння задля відмежування адміністративного проступку від суміжних кримінально караних діянь. Об'єктивне та неупереджене дослідження предмета адміністративного правопорушення сприяє дотриманню принципів верховенства права, законності та справедливості у процесі здійснення провадження у справах про порушення митних правил. Статтю присвячено дослідженню теоретичних та термінологічних питань предмета посягання як обов'язкового елементу складу адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 482 Митного кодексу України. Сформульовано визначення предмета посягання, надано перелік його ознак. Виявлено недоліки у правовому регулюванні за запропоновано шляхи їх вирішення через внесення змін до відповідних положень Митного кодексу України. З'ясовано, що до товарів віднесено не тільки певні предмети, але й послуги, роботи, немайнові права, які мають неречовий характер, отже, фізично не можуть бути переміщені через митний кордон України поза митним контролем. Однак електроенергія, незважаючи на свою нематеріальність, за митним законодавством України також належить до категорії товарів. Зроблено висновок, що